

E rövid recenzió elején már ejtettünk szót az önismétlés veszélyéről, s arról is, hogy halványan és bizonytalanul rajzolódnak ki a továbblépés útjai. De Csalog Zsolt láthatóan maga is keresi ezeket az utakat, s joggal remélnék, hogy rátalál az igazira.

Egyik lehetséges útja a sorsok nagyobb terjedelmű, bővebb kibontása, ennek a példája a Gyökerek. Másik az elszakadás a társadalom perifériáján élők sorsának ábrázolásától, s változatlan módszerrel, összetettebb jellemek festése. A gyökerek erre is lehet példa. Érdekes kísérlet az Apám nagybátyja című írás, amelyben a módszerén változtat a szerző, a dokumentum keveredik a hagyományos irodalommal. Bár nem tartozik a kötet legjobb darabjai közé, maga a módszer figyelmet és újabb kísérleteket érdemel. (Szépirodalmi Könyvkiadó, 1977.)

BISTEY ANDRÁS

Szabó István — Szabó László: Házasadjunk hajajaj...

Aligha van a magyar néprajznak, folklorisztikának olyan régen és olyan sokat kutatott részterülete, mint a lakodalmi szokások vizsgálata. A paraszti kultúra felfedezésének egyik első mozzanataként a 19. századi napilapokban és folyóiratokban (Vasárnapi Újság, Regélő, Tudományos Gyűjtemény, stb.) egyre-másra jelentek meg a különböző vidékekről származó lakodalmi szokásleírások. A későbbi évtizedekben a regionális és központi lapokban, szakfolyóiratokban mind több és több idevágó közlemény jelent meg. Azonban az empirikus jellegű kutatásokkal párhuzamosan nem indult meg ezeknek a szokásoknak, a lakodalmi szokásrendszernek az elméleti-módszertani vizsgálata. Szabó István és Szabó László könyve ebből a szempontból is nagy jelentőségű, hiszen a kutatás történetében szinte elsőnek tesznek kísérletet egy jól körülhatárolható, történeti-néprajzi terület (a Nagykunság) lakodalmi szokásainak társadalmi, pszichológiai igényű magyarázatára.

A szerzők abból a közismert tényből indulnak ki, hogy a minden társadalom alapegységét jelentő család a paraszti közösségek szerkezetén belül sokkal fontosabb, minőségileg magasabb értékű funkciókat töltött be, mint a nemesi, főúri, polgári rétegek esetében. A paraszti családsszervezet egyik

jellemző vonása, hogy az emberi életkorhoz fűződő szokásoknak egyszerre forrása, életetője, őrzője és színtere. Különösen így van ez a lakodalmi szokások esetében, amely szokásrendszer egy új társadalmi egység, egy új család születését hivatott elősegíteni és emlékeztetést tenni. A lakodalmi szokások a Nagykunságban éppúgy, mint a magyar nyelvterület más vidékein, egymástól jól elkülöníthető részekből, szokásformákból állnak össze egységes rendszerre. A nagykunsági lakodalom összetevő elemei a háztűznéző vagy leánynéző, a jegyváltás, a jegyesség és a lakodalmi előkészületek ideje, az esküvő, maga a lakodalom, a mulatóság és végül a nász. Ezek a komponensek a látszólagos spontaneitás ellenére, rendkívül szigorú és meghatározott szabályok szerint elevenednek meg, kapcsolódnak egymáshoz. A szerzők szavait idézve „...lakodalom nem szokások halmaza, hanem egy tökéletes egységet képező, megkomponált produkció, évezredek óta csiszolódott, hibátlanra munkált kitűnő felépítésű szerkezet, melynek minden eleme kifejez valamit, értelme és jelentősége van...” Ez a szerkezet, szokásrendszer természetesen egy változó, a társadalmi, történeti-gazdasági folyamatokat visszatükröző forma. Eppen a történeti fejlődés, alakulás következménye, hogy a nagykunsági lakodalmon belül egyaránt található nagyon ősi, archaikus, újabb illetve legújabb eredetű motívumok. A formák, a motívumok változhattak és változtak is, azonban a paraszti lakodalom alapelve, az életet kezdő fiatalok, az új családot létrehozó individuumok boldogulásának elősegítése változatlan maradt. Ez a gondolat nemcsak a paraszti lakodalmak, hanem a házassági szokásrendszer egészének a sajátja. A megváltozott és változóban levő formák mai társadalmunkban is ezt a célt kívánják szolgálni. Ez a felismerés vezette a Szolnok városi Tanács Társadalmi Ünnepeket és Szertartásokat Szervező Irodát e kötet megjelenítésére. Hiszen nyilvánvaló, hogy a társadalmi és egyéni ünnepek új formáinak megtalálása, kialakítása nem történhet meg a korábbi, a régebbi motívumok ismerete, felhasználása nélkül. Szabó István és Szabó László könyve ezt a megismertetést tűzte ki céljául. (Lakodalmi szokások régen és ma Szolnok megyében, Szolnok, 1976.)

NIEDERMÜLLER PÉTER